

Зоран Васиљевић*

Академик проф. др Мирко Васиљевић:

КОМПАНИЈСКО ПРАВО

(Правни факултет Универзитета у Београду, 2012, стр. 634)

doi: 10.7251/SPM1447347V

Недавно је освануло и седмо, измијењено и допуњено, издање уџбеника Компанијског права аутора академика проф. др Мирка Васиљевића, уједно и оснивача ове наставне дисциплине на Правном факултету Универзитета у Београду.

Враћањем Србије, као уосталом и цијелог региона, на коло-сијек тржишне привреде, доношењем сета закона који регулишу статусна питања привредних субјеката организованих у разним формама на основама приватне својине, и ова наставна дисциплина добија важно мјесто у наставном плану и програму све већег броја правних факултета, које и заслужује како са становишта наставних и научних, тако и са становишта друштвених потреба. Ријеч је о наставној дисциплини која изучава односе оснивача, чланова, ортака и акционара међусобно, затим њихове односе према основаном друштву, односе унутар самог привредног друштва, као и односе друштва према трећим лицима. У мјери у којој приватизацијом друштвених и јавних предузећа приватна својина постаје доминантан облик својине у привреди, развија се и одговарајућа правна инфраструктура, пословна, судска и арбитражна пракса, чиме се обезбјеђују потребне претпоставке за развој ове гране права, као засебне у нашем правном систему.

Ради се, дакле, о дисциплини, која се издвојила из материје некада цјеловитог наставног предмета Пословно право, који

* Доцент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци.

сада добија размјере научне области. Компанијско право,¹ према томе, изучава статички аспект привредних друштава (оснивање, управљање, престанак), за разлику од Трговинског права које се бави питањем правних послова које та привредна друштва као трговци и трговци појединци, те други привредни субјекти, склапају међу собом. Осим радова уџбеничког карактера, све је више и монографских радова који обрађују правне институте креиране новом легислативом из области права привредних друштава, а бројни су и научни и стручни скупови на којима се траже одговори на многа још увијек отворена питања, која поставља не само наука, већ и судска и пракса правника у привреди.

Књига, која је предмет ове презентације, настала је као резултат дугогодишњег, не само теоријског, већ и рада у пракси, што још више употпуњује њен садржај и даје додатни допринос квалитету. Подијељена је на 15 глава, а највеће измјене у односу на прво издање се налазе у Глави XII под насловом „Структурна повезивања-статусне промјене“, која је доживјела измјену комплетног концепта излагања и умјесто кретања од врста статусних промјена, садржина излагања се сада заснива на поступку спровођења статусних промјена и правима заинтересованих лица. Осим тога, ређукован је и садржај Главе XV (Привредна друштва на нивоу ЕУ), те сведен на приказ основних облика привредних субјеката и облика њиховог удруживања на нивоу Европске Уније. Разлог овоме је засигурно и чињеница што се Право привредних друштава ЕУ изборило за статус засебног изборног предмета на Правном факултету у Београду.

Распоред дијелова уџбеника је сачињен веома хронолошки и прегледно, те полази од дефинисања мјеста компанијског права, општих института које обрађује ова наставна дисциплина, затим обраде појединих организационих облика привредних друштава, уз издвајање специјализованих облика, преко промјена правне форме, повезивања и статусних промјена, до анализе престанка

1 У оптицају су још и термини Корпорацијско право, Право друштва, Право привредних друштава.

привредног друштва, и коначно, у виду додатка, презентацијом облика привредних друштава на нивоу ЕУ.

У Глави I (Компанијско право) врши се одређење термина и давање појма ове наставне дисциплине, а потом и указује на њен однос са сродним наставним дисциплинама и гранама права. Такође, излажу се извори компанијског права и сагледава историјат његовог развоја.

У II Глави (Привредни-трговачки и непривредни-грађански субјекти) врши се подјела привредних субјеката на индивидуалне (предузетнике и једночлана привредна друштва) и колективне (привредна друштва), од којих су други увијек са статусом правног лица (што је случај у нашем праву, док у англосаксонском и њемачком правном систему сви облици привредних друштава немају правни субјективитет), тј. постојањем правног субјективитета, а самим тим и имовином и сопственом одговорношћу за обавезе у правном промету. У овом дијелу се даје и преглед осталих подјела привредних друштава и издвајају њихова заједничка обиљежја.

У Глави III (Заједнички институти привредних друштава) наводе се лица која имају дужности према привредном друштву и врсте тих дужности, а након тога и начин заштите интереса како заинтересованих лица (власника друштва), тако и самог друштва, као засебног правног субјекта, путем индивидуалне или деривативне тужбе.

С наредном главом (Друштва са неограниченим ризиком-друштва лица) прелази се на појединачну анализу сваког од законом регулираних организационих облика привредних друштава понаособ. Тако се у овом дијелу излажу опште карактеристике, права и обавезе, односи чланова, као и видови престанка ортачких и командитних друштава. У слиједећој глави (Друштва са ограниченим ризиком-друштва лица и капитала) нагласак се ставља на друштва са ограниченом одговорношћу, као најприкладнији облик организовања за тзв. мале улагаче, који не желе, макар на почетку, да предузму већа улагања, а самим тим и прихвате већи ризик пословања привредног друштва.

Шести дио (Друштва са ограниченим ризиком-друштва капитала) је посвећен презентацији најкомплекснијег облика привредних друштава-акционарских друштава, која су и најспособнија за велики обрт капитала, па самим тим и од највећег значаја за свако друштво (односно, државу). Стога је ово и најобимнија глава уџбеника. У њој се детаљно обрађују опште карактеристике акционарских друштава и њихове врсте, анализирају акције и друге врсте серијски емитованих хартија од вриједности, указује на модалитете реорганизације капитала и акција, врши класификација права акционара, с посебним издвајањем права мањинских акционара и, коначно, спроводи детаљна анализа органа акционарских друштава и њихове улоге. Такође, обрађено је и питање престанка, као и неких посебних института отворених акционарских друштава, као што су извјештавање, *insider trading-dealing* и преузимање (*takeover*).

У засебним главама (VII и VIII) набрајају се специјализована акционарска друштва (банке, брокерско-дилерска друштва, и сл.) и специјализоване организације и привредна друштва (Народна банка, Комисија за хартије од вриједности, друштво за управљање инвестиционим фондовима, инвестициони фондови, друштва за осигурање, задруге, друштва слободних професија), уз навођење њихових основних карактеристика статусног карактера. У Глави под насловом „Предузећа-Субјекти приватизације (јавна-државна предузећа)“, указује се, пак, на могућност обављања привредних дјелатности и од стране саме државе, односно њених територијалних јединица, и то у форми која је једина задржала превазиђену терминологију „предузеће“, тј. у форми јавних предузећа.

Наредне главе се односе на питања повезивања и реорганизације привредних друштава. Тако се у Глави X (Промјена правне форме-облика привредног друштва) објашњава могућност трансформације из једног у други организациони облик привредних друштава и начин њеног спровођења, а у Глави XI (Повезивање привредних друштава) даје се преглед могућих облика повезивања два или више привредних друштава путем капитала или уговора,

без губитка субјективитета учесника таквих облика повезивања (нпр. концерн, холдинг, картел, конзорцијум, и сл.). У већ споменутој Глави XII (Структурна повезивања-статусне промјене) објашњава се, пак, начин повезивања два или више привредних друштава који води губитку субјективитета неких или свих учесника оваквих облика повезивања, а у корист других учесника (нпр. спајање уз припајање) или новооснованог(-их) привредних друштава (нпр. спајање уз оснивање или подјела уз оснивање). У наредној глави (Привредне асоцијације) даје се и кратак преглед облика удруживања привредних субјеката (привредне коморе и задружни савези).

Глава XIV (Престанак привредног друштва) бави се материјом која и сама претендује да се изучава као посебна наставна дисциплина, тј. стечајним правом. Овдје аутор даје веома јасан преглед два основна начина престанка привредних друштава-стечаја (у случају инсолвентности) и ликвидације (када је друштво солвентно), уз анализу могућности реорганизације у смислу Закона о стечају, као алтернативе стечају (банкротству).

Коначно, у такође споменутој Глави XV, даје се преглед формација привредних друштава на нивоу Европске Уније. Тако аутор закључује садржајно изузетно богату презентацију материје обухваћене оквирима ове наставне дисциплине.

Могли бисмо да закључимо да је комплетно штиво систематизовано на веома добар начин, а садржај је јасан, језгровит, али и поткријепљен бројним примјерима и анализом упоредноправне легислативе. Наиме, кроз цијели уџбеник аутор врло детаљно анализира могућа рјешења појединих института по узору на репрезентативне правне системе, посебно француски, њемачки и англосаксонски (нпр. тако се упоређује схватање правног субјективитета привредног друштва, његове имовине, пробијања правне личности, и сл.), али се дају и примјери законодавних рјешења земаља у региону. Анализе појединих правних института аутор врло добро поткрепљује и судском праксом. За то је најбољи примјер институт пробијања правне личности који је и настао у судској пракси

(случај *Salomon v. Salomon and Co. Ltd.* из 1897. год. у Енглеској), на што упућује и аутор, а затим наводи и становишта наше судске праксе, као и праксе других европских земаља (Њемачке, Швајцарске, и др.). На тај начин се уједно одупире и погубном утицају нестабилног привредног законодавства² на правну теорију и омогућује трајније коришћење овог штива, како у науци, тако и у струци. Ипак, мора се признати и чињеница да је материја компанијског права још увијек млада на нашим просторима, те да аутор није имао завидну позицију приликом прикупљања извора из домаћег правосуђа.

Додатан допринос сналажењу при ходу кроз садржај ове књиге представља и преглед скраћеница (прије свега, законских текстова коришћених у уџбенику), а посебно стварног регистра појмова, који омогућава брз долазак до странице и пасуса у којем је употријебљен тражени појам. Осим тога, да је аутор уложио велики напор при стварању уџбеника указује и завидан списак литературе на крају уџбеника (стр. 603-614), из ког се може закључити да су коришћена не само готово сва издања, било уџбеничког или монографског карактера, настала до сада у земљама региона (републике бивше Југославије), већ и најактуелнија издања реномираних аутора са француског и енглеског говорног подручја (укључујући и њемачке ауторе који су писали на енглеском језику). На поткријепљеност исписаног садржаја бројним изворима уосталом указује и цифра од 1438 коришћених фуснота.

Услијед свега наведеног, преостаје нам само да закључимо да је пред нама један од најзначајнијих научних извора из области права привредних друштава на овим просторима. Овај уџбеник може задовољити потребе не само студената основних студија, већ и постдипломаца и научних истраживача, али и практичара (по-

² Нпр. управо уочи овог издања уџбеника је усвојен нови Закон о привредним друштвима (Сл. Гласник РС, бр. 36/11), који представља и најзначајнији законски извор компанијског права. Исто тако, само нешто раније је донесен и нови Закон о тржишту капитала (Сл. Гласник РС, бр. 31/11), а још касније у односу на ЗПД, Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре (Сл. Гласник РС, бр. 99/11).

словних људи, судија и арбитра). Такође, овим се помаже и законодавцу, у смислу сагледавања гдје се тренутно налази наше законодавство из сфере компанијског права. Стога, приказану књигу искрено препоручујемо широј читалачкој публици којој може бити трајни пратилац при сналажењу у бујној и још увијек прилично нестабилној регулативи која улази у домен ове области права.

